

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ ҢЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ ҢЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч. АГУСТ 21 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 196 (4680)

Өртөө 20 көп

Тараа дээш демиселдин шийтпирлиг

СЭКП обкомунуң бюрозунда

Дүжүт ажаап алышыкынының чоруп турарының дугайында

Областа дүжүт ажаап алышыкынының болгаш күрүнөгө тараа садарының чоруп турарының дугайында СЭКП обкомунуң бюрозунга чуугаалашкыш, бүгү черлерде тараалар болгаш, күштерин ажалга бедик иүменишикинги мобилизастарын негеп турда-ла Бай-Тайга, Чаа-Хөл, Улуг-Хем районнарының колхозтары дүжүт ажаап алышыкынына улуг озалдаашкыны-биле, чогуур белеткел чок киргенин демдеглезин.

Областа август 15-не чедир кестинген тарааның чүгүле 25 хуузуң аңгылап ажаар арга-биле кескен. Чаа-Хөл районнуң «Найрал», Чаа-Хөл районнуң «Ленинчи орун» колхозтарының болгаш Танды районнуң чамдык ажил-агыйларының удурутчуларының талазында бо депшилгелиг арганы тоовайн турарының түңгелинде делгем шөлдерге бо арга-биле тарааны кезери хожудан болгаш тарааның улуг чидирим болдуруп турар. Сүт-Хөл болгаш Улуг-Хем районнарының колхозтарында организас-техниктик четпестериниң чылдагаанында комбайнарның анаа туруушкуну көвүдеп турар. Колхозтарының удурутчуларының харыысалга чок болгаш СЭКП райкомнарының контроль чок чорууну түңгелинде Барыш-Хемчик районнуң «ВЛКСМ 30 чылы», Бай-Тайга районнуң «Найрал» колхозтары тарааны бежен хуу чедир чидиргилг ажаап ал турар.

Нитиниң малынга ченер белеткелдинге таарымчалыг байдолдар болгаш эки үнүштүг сизгенер бар турза-даа, Сүт-Хөл, Барыш-Хемчик, Тес-Хем районнарының колхозтарында мал ченериниң белеткели барын үстүрүңге чедип турар.

Эң харыысалгалыг уе негелген—дүжүт ажаап алышыкыны мал ченериниң белеткели-биле напырлашкан. Ол чорук бо ийн аң чугула ажил-агый, политиктиг кампанияларны чедиишиниң чорударыңче күштерин, арга-ларын мобилизастар алышыкы-биле ажил-агыйларга пранитик дуза көргүзериңге партия, совет болгаш нөдөз ажил-агый органның эң оперативтиг чоруун негеп турар.

Дүжүт ажаап алышыкынының болгаш күрүнөгө тараа садарының темптерин бедидеринче нөдөзүн ажил-ишчилериниң иүменишинерин мобилизастарының орунуңа, харын үндөзүн чок чылдагааннар каткынгаш, районнарының ажил-агыйларының чамдын удурутчуларының күрүнөгө тараа садарының планын кудуладырың орадалдып турар кедергей чоруун СЭКП обкомунуң бюрозу шын эвес деп көргөн.

Күрүнөгө 33 муң тонна тарааны садар дөң Танды районнуң болгаш 19 муң тонна тарааны садар дөң Чаа-Хөл районнуң ажилчы чоннарының патриотчу саналдарын партия обкомунуң бюрозу деткээн болгаш сентябрь 20-ге чедир күрүнөгө тараа садарын доозары-биле районнарга графитти барылаан. Нөдөз ажил-агый ажилдарының чоруп турарын удуртуун үндөзүн-биле экижидерин, күш-ажылы ыкып шыдаар чонунуң 80 ххр хуузуң ажилга мобилизастарын, аңгылап ажаап алышыкының калбак хемээлге чорутпушкан, тараа болгаш сизген ажаап алыр бүгү тех-никаны ажилдадып киририн, автотранспортту болгаш дириг тырттар күштү ажилга хандыдарын оң-биле ажилга кайгамчык иүменишикинги тургускаш, дүжүт ажаап алышыкынының болгаш мал ченериниң белеткелиниң темптерин күштөлдирерин партия районнарынга болгаш райүүсомнарга СЭКП обкомунуң бюрозу дааскан.

Шөлдериниң ажил-ишчилериниң ажилдарына, амыдырал-чуртталгазынга таарымчалыг байдолдары тургузар, хову турлагларынга политмас-салыг амыдыл калбартып чорудар.

МЫНЧАГА ЧЕДИР ЧЕТЧЕ БЕЛЕТКЕНМЭЭН

Танды районда «Межегей» совхозунуң Кара-Булуң участогу дүжүт ажаап алышыкынынга мынчага чедир четче белеткенмээн. Август 18-ке чедир байдол мындаг болган: шаң аштаттырмаан, чангыс-даа септеттинген мотор чок, сушка белең эвес, эргелекчи Благодатский скла-дарының иштин арыглавай келген.

Тарааны кургалдып, арыглап тур-гаш, складтарына херек хүүрөктер, шодаллар чедипшес, оң чамдызы ойбак. Ховуну ажил-ишчилери чурттаар оран-базыларның септел-гези кылдырмаан. Столованың по-вары ажилдан үнгеш, эже черде барган. Ам повар тымылбайн туруп берген. Мынчага үш тракторун сеп-телгез доозулбаан. Лафеттер, силос ажаар комбайн эки септетимизинден ховуда анаа турар. Ажил мын-дык сандаргай турда, бригадир Пере-веркин анаа дүвүрөейин, аргалап басып турары канчал-даа чөптүг эвес.

В. ШОЯЛАА

үези келген

Бригадир куда дүжүрерин мурнаткан

Улуг-Хем районнуң Жданов аттыг колхозунуң хову бригаданы (брига-дир М. Болат-оол) дүжүт ажаап алышыкыныга четпес белеткелгил ужурашкан. Тараа культуралары, ооң иштинде Салам ховузуна 60 гектар кызыл-тастың үезиниң үч-тогууну таразы башкан.

Комбайнер С. Дүмүр-оол, тракто-рист В. Биче-оол «С-6» деп ком-байн-биле база 10 ажыг колхозчу-лар август ортан үезинде челе бээрге, хову турлаанда чурттаар оран-стур, аш-чөм хандырылгазы белеткелтирмез болгаш ээн хову болган. Мында лоуц, туң, плакат, агиттуудус болгаш өскү агитация-ның өске-даа хевирлери чаңгыс-даа делеттенишкен.

Механизаторлар баштайгы барган күнүндө 6 гектар тарааны кескен. Ол үдү хову бригаданың бригади-ри-даа, аш-чөм болгаш өске-даа хандырылга чүдүлгөн өөргүр ма-шина-даа хову турлаанда келбээн. Бригадирни сургаалаарга, колхозтуң дың-на чаңгыс ажилдап турган ма-шиназын муңуп алгаш, «Чоду-ру» колхозче чораны бидинген. Чүгө дээрге, оон кижжигула алыр дээш ол ынаар чоран. Хонар-чур-таар оран-стур, аш-чөм хандырыл-гасы белен эвес черге турар арга-жок болган учурда механизатор-лар тур када колхоз суртунче дел-дер келген.

Олар дараазында күннерде тараа ажаап алышыкыныга баар дээрге, делги чаңгыс машиназы база-ла чок болгон. Чүл дээрге, бригадирниң ка-

тааттарын ол машина-биле «Чоду-ру» колхозче чедирп чоруп бар-ган. Ам канчал, дүжүт ажаап алышыкыныга ажилдар кижилер-ни анаа тургузар арга-жок чүве тө-лөө, колхоз Шагаан-Арыг АТК-ның бир машиназын келтирел алган.

Куда дүжүкениң дайымы-биле эвэрлеш кижилер хөй турган. Мынча-турда ажыг канчал орта кылдына-рыл. Шаңа эхкелдинге 180 цент-нер кызыл-тастың денкилел күлөп азыр, арыглар кижилер-даа чок турган. Харын ол кызыл-тасты бу-данып чыдып берген. Шагаан-Арыг АТК-зы колхозтуң сизген, тараа ажаап алыр ажилында дуулашыян дөөш 12 кижини артылга чорудуп берген. Шефчилер чедип кээрге, к-ч-тоо даргазы эш Кошар-оол мынча деп чуугаалаан:

— Ам дээрзинде силерге кылды-рып алыр хире ажил бисте чок тур-чанып болур силер, байырылгы! Дар-га шефчилерни дедир үдээр. Кижжигула өөргө, колхозта кылыр ажил чок деп сөйлөп болас. Келген шеф-чилерни колхоз чөп амыглар ужу-руду турган. Таразы башкан турда, колхозтуң удурутчулары ону чиди-риг чокка, дүргөн ажаап алырынче колхозчуларың дайымының ор-ганизастары турарын кижжигула айгаар. Бригадир тараа ажаарын муңатпайн, а куда дүжүрерин мур-натканы — амы-туунуң херезен ни-таниң эрге-ажымыдан бедик көрүп турганы ол болур. Ол чорук канчал-даа шын эвес.

О. КЕНДЕН.

Космиктиг ийги корабль—ужудуушкунда

Совет эртемниң болгаш техниканың кайгамчыктыг чаа тиелелгези

СЭТА-ның дыңнадыы

Октаргай делгемин өөренип көөрүнүң талазы-биле планнар дүүштүр 1960 чылдың август 19-та Черниң спутнигиң (эдеринчи-зиниң) оруу-биле космиктиг ийги корабльды са-лып үндүрерин Совет Эвилелинде боттандыр-ган. Салып үндүрүшкүңүң кол сорулгазы болза космиктиг делгемге кижиниң тавында чоруп чоруунуң аргазын, база ооң ужудууш-кунуң анык чок болуун болгаш оон Чер-же эеп келирин хандырып турар системаларын улам ыңай таарыштыр ажилдап кылыры бо-лур.

Кижиниң келир үеде ужудуушкунуңа бүгү-лө эргежок чугула чүдүлдер-биле делги ченес-лээн кабина иштинде дуржулга кылып дириг амытаннар, ооң иштинде «Стрелка» болгаш «Белка» деп шолаларыг ийн ыт бар.

Корабль-спутник ужудуп чоруп турда элээн каш медико-биологтуг шинчилелдерни чоруда-ры болгаш октаргай делгемин эртем талазы-биле шинчилелдериниң программаны боттанды-рары көрдүнгөн.

Ийги совет корабль-спутникти бедик 320 километр хире болуп турар орукка үндүргөн. Корабльдин дескиннишкенин эге үези 90,6 минута, оон оруунуң экваторнуң кырынга ийленгээ 65 градус. Чедиркичи-ракетаның сөөлгү чадазын албаска корабль-спутниктин дензизи 4600 килограмм болуп турар.

19,995 мегагерцке ажилдаар «Сигнал» деп радио-дамчыдыкчызын, дуржулга кылыр амы-таннарың байдальның дугайында медээлерин болгаш спутникте таарыштыр тургускулаан бү-гү-лө системаларың ажилының дугайында ме-дээлерин Черже дамчыдарыга таарыштырган радиотелеметриг аппаратураны корабль-спутникте тургускулаан.

Дириг амытаннарың канчаар чоруп чоруу-рун хайгаарал көөрү-биле корабль-спутникте радиотелевидение системаны тургускан.

Корабль-спутникте таарыштыр тургускулаан системалар таарымчалыг ажилдап чоруп ту-рарын баштайгы медээлер көргүскөн.

Москва хоорайның кызыгаарын алгыдар, хоорайның административтиг девискээр хуваалдазын чаартыр болгаш ажилчы чоннар депутаттарының

Москва хоорай Советиниң административтиг ажил-агый эргелелинге ыяш парктыг камгалал куржаан шилчидип бээр дугайында

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун ЧАРЛЫ

1. Москва хоорайның кызыгаарына Бабушкин, Куцево, Люблино, Перово болгаш Тушино хоорайлары, а ол ышкаш Москва областың ажилчы, дыштаныга суурлары база Москва-Кольцевонун автомобиль оруун дургаар оон девискээринде туруп турар чурттаакчылыг кезде черлерни кийриштерер.

2. Москва хоорайда 20 районнарың орунуңа дараа-зында 17 районнары тургузар: Бауманский, Дзержинский, Ждановский, Калининский, Киевский, Кировский, Краснопресненский, Куйбышевский, Ленинградский, Ленинский, Москворецкий, Октябрьский, Пролетарский, Свердловский, Сталинский, Тимирязевский болгаш Фрунзенский.

Москва хоорайның кызыгаарына кирген хоорайлар-ның, суурларның болгаш чурттаакчылыг өске-даа чер-лерин ажилчы чоннар депутаттарының хоорайлар, суурлар болгаш көдөр Советтерин тур куда хевээр ар-тырбышаан, оларны Москва хоорайның ажилчы чоннар

депутаттарының хамаарышкан районнар Советтеринге чагыртыр кылды, чоктадыр.

3. Барык 180 муң гектар ийни шөлдүг ыяш паркты камгалал куржааны девискээрин ында хоорайлар, суурлар болгаш чурттаакчылыг кезде черлер-биле кады ажилчы чоннар депутаттарының Москва хоорай Советиниң административтиг ажил-агый эргелелинге шил-чидип бээр.

Ыяш парктыг камгалал куржааны девискээринге даразында районнары тургузар болгаш ол районнар-ның ажилчы чоннар депутаттарының районнар Совет-терин ажилчы чоннар депутаттарының Москва хоорай Советинге чагыртыр кылдыр доктадыр: Балашинский, Красногорский, Люберецкий, Мытищинский болгаш Ульяновский.

4. Москва хоорайның ыяш парктыг камгалал кур-жааны болгаш Москва областың аразында кызыгаар-ны калсырылга дургаар баддылар.

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы Н. ОРГАНОВ.

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Сенетары С. ОРЛОВ.

Москва, 1960 чылдың август 18.

Совет Дагестанның дөртен чылы

Дагестанның тур-густууганында бээр дөртен чыл оюн ам байырлаалды-биле демдел-лел эртирген. 40 чылдарың дургузуңда Дагес-танның чоңу кандыг оруку эрте-кен, ажил-агый, культуру тургу-зуушкунунуң талазы-биле олар кандыг чедиишкенини чедип алг-зыны? Ол дугайын чуугаалап баары Дагестан АССР-ниң Министрлер Чу-вүлелиниң Даргазы М. С. Ч. Ума-хановтан СЭТА-ның корреспонденти А. Пугербот дилөө. Эш Умахан-овтуң дыштаныкы болза:

— Дагестаның улустары бөдү-нүң национал байырлаалын амыг үе-де республиканың хоорайларында болгаш аударында политиктиг болгаш күш-ажылы улуг көдүрүшүрү-чү-биле ужуражып турар. Совет эрге-чачыгының дөртен чылдарының дургузуңда дагыг черлерге кайгам-чык өспөрүлүшкүн бертулаан. Октябрьниң социалист Улуг революциязы Дагестанның улустарының экономиказы болгаш культуруг көг-жүдөзүнө аажок калбак делгемни ажилды берген. Оон чамдык чиз-жектин көргүзүп болур.

1913 чылда Дагестанга чонун кижжигула бурууңне оонаштыр үлетпүр продукцияны хлааныг Россияның төп райондарындагы денээрге 2,6 катап эвешти ажилдап кылып тур-ган. Амыг үеде республиканың үлет-пүрү төс хуниерин дургузуңда-ла бүдүн 1913 чылдың берген хире продукцияны бүдүрүп турар. 1913 чыл-биле денээрге өрткен чылын Дагестанга үлетпүр бүдүрүлгезиниң кемчээли 39 катап, элеттери энер-гия ажилдап үндүрери 67 катап өскөн. Үлетпүрүнүң нефть, химия, шил бүдүрер, машина тууду, прибор ту-

дуу ышкаш чаа адырлары тургу-с-туган. Революция мурундагы Дагестан-га чартык уст-ивыштың чүгүле 76 бүдүрүлгөс турган. Амыг үеде рес-публикада эң чаа техника-биле чеп-селетинген, күрүнөң 600 ажыг үлетпүр бүдүрүлгөлери ажилдап ту-рар. Консерв болгаш вино үлетпүрү улуг чедиишкенини чедип ал, бү-дүрүп үндүрер продукцияны дөрт катап көвүдөткөн. Дагестан консерв болгаш вино бүгү чуртта алдаржып турар.

Республикага калбак хөгжүдөнүң перспективаларын чеди чыл планы азыкташ. Нефть болгаш газ тывыкы ийиң катап, машина туудуунуң про-дукциязы колдуунда үш катап, аде-ктер энергия ажилдап үндүрери дөрт катап көвүдөр. Дагестаның улус ажил-агыйының хөгжүдөзүнө ка-питал салдышыкынын эртең чеди чылдазында чеди катап хөйчү киринери көрүп турар.

Бо чылым даг хени Судакта ту-дуп турар Чирөөтүг ГЭС-ти баштай-гы өчүлгө ажилдаа кирир. Чеди чылда Судакка хемге Чиркей ГЭС-тин тууду эгелээр, ол болза Совет Эвилелинге эң-не чик үнелгил аде-ктер энергияны бөөр. Ол станциялар-ның туудуунуң доостуру-биле Соңгу Кавказтың энергия системасынга кү-чүлү энергияны баалазы тургустунар. Ол болза Каспий чогуңуң ортула-рында муң-муң га черлерни суггара-рынга база далаар эдектериңде сал, виноградар шөлдерин шилгээдин алы-рынга немедде арганы бээр.

Көдө ажил-агый дүргөн темп-биле хөгжүп турар. Дагестан АССР-ниң көдөр ажил-агыйының меха-

низасташкынының денгели Фран-ция, Италия, Иран ышкаш капита-лист чурттары амыг турар. Рес-публиканың чамыс черлеринги район нарында чер андырылгасы, чакы-тарылга, тараа культураларының ажаап алышыкыны бүрүнү-биле ме-ханизастатынган.

Дагестан чечектелип турар сад-тарың чурту болу берген. Чеди чыл-дың дургузуңда 150 муң гектар сад-тар болгаш виноград шөлдерин шил-гээдин алдынар.

Республика алган хүдээлелерин күүсетипшаан, күрүнөгө тараа сала-рының планын хууза-бетинде күү-сеткен (кукуруза чокка). Бо чылым мал продукцияны белеткээрин бол-гаш бүдүрерин көвүдөдөр дөш бир-ги болгаш ийги кварталдарда со-циалист чырыштын түнөөдөрүн барымдаалааш, Дагестан АССР-ге РСФСР-ниң Министрлер Чувүлелиниң шилчир Кызыл туугун тывыкыял (Соңгу Кавказ зоназының талазы-биз).

Дагестаның улустарының кул-туралы көстүп көрбөө чедиишкенин чедип алган. Республика миллион хире чурттакчы чоңуг, ыңчаарга ында беш дөң өөрдөдөгө чери, оон иштинде университет, тускай эрте-мин 27 ортумак өөрдөгө черлери, 1500 ажыг шоллар, хөй-хөй эрте-минчилел институттары, эртемгер академияның салыры бар.

Революция мурундагы Дагес-танга тус черини чурттаакчылары-дан дээди болгаш тускай ортумак эрте-мин чүгүле 17 кижжигула олар колдуунда-ла байлар. Амыг үеде республикада 30 муң ажыг тускай

эртемчилер бар. Революция мур-нуңдагы Дагестан-ныдагы Дагестан-ныдагы композитор чок турган.

Совет Дагестанда уран чүтү бол-гаш чечен чогаал чедиишкенинги кө-жүп турар. Республикада 6 театралар, филармония, «Дагестан» танцы ансам-бли, Дагестаның улустарының ыры-танчы ансамбли, симфониялыг оркестр, улустун хөгжүм херексел-дериниң оркестри ажилдап, хөй-хөй чогаалчылар, композиторлар, чурту-чулар ажилдап турар.

Бо чылым болган дагестан уран чүдүлү болгаш чечен чогаалын делдээди республиканың улустары-ның культуразының чедетелишиниң дотаргай херетин болган.

Марксизм-ленинниң классиктиг чогаалдары, орус, совет, а ол ыш-каш даштык чогаалчыларның номна-ры ааварал, легионер, күмүх-тер, дартынар болгаш өске-даа улус-тар боттарының төрөн далынын кырынга номчуп турар.

Дагестаның улустары дөртен чыл дургузуңда эртең орунче көрүмү-шпаш, ону дагестан кижжигула бүрүзү улууг өөрүшкү-биле көрүп турар.

Дагестанга Совет эрге-чачыгының дөртен чылдың байырлаалының хүниеринде республиканың ажилы чоннары чедип алган чедиишкени-ри база бөдүнү культуразының чедетелишиниң дөш Коммунист партияга болгаш Совет чаахаа чү-ректин ханызын өөрүп четти-ришкенин илереп, олар-биле ка-ды найырдалдыг чаңгыс ай өг-бүлөгө коммунист тургузуп турар орус болгаш өске-даа улустарга ышкы байыры чедирп турарлар.

Танды районда «Тиллелге» совхозтуң бешки бригада-зы тараа ажаап алышыкыны киди-не тулуктеп чору-дуп турар. Ховунуң ажил-ишчилери шаг-үени анаа эр-тирбейн, хууну-не эртеңгины эртенгелден эгелээр, кезжэ орайга чедир чаа дүжүттү ажаап ал турар.

Бригада бо чылым чаа дүжүттүң улуг нуруузуң аң-гылап ажаап алырын шийтпирлээр. Чурукта: тракторист Иван Григорьевич Скрипнико-в лафеттиг жатка кошкан трактор-биле дүжүттү аңгылап ажаап турары.

Фото В. Лутковтуу.

Совет нижилер чүүлдүгүнүп турар

ШИИТКЕЛДИ ДЕТКИП ТУР БИС МООН СОНГААР ЫНЧАНМАЗЫННАР

Ужудукчу-шпион Па-уэрсти шийткен суд чо-рудалааны Кызылмың тудукчулары кичээтей-ли-биле дыңчыл турган-нар. Сөөлгү хүниерде «Тыва тууду» тууду-монтж эргелелиниң ком-плексиңи бригадазынга ол дугайында мытыр номчулгалар үргүлчү бо-луп турган. Бригаданың кежигүнери Ленин бол-гаш Кочетов кудуучу-ларының эгезинде дөрт кыз чурталга бажы-нын дерип турар. Олар америк шпиону совет судтуң шийткенин чаң-гыс үн-биле деткээ.

— Совет судтуң шийт-келди чөптүг болган. Совет суд эң-не чөптүг болгаш кижжигула деп көрүңүң үлөгөр-чакчөн көргүзүп турар. Бир эвес ам бир шпион ыныг ужудуушкуну кылыр болза,— ол өлүмгө та-варжыр дээрин билип алмын. Бастер бөдүн амычтынар бис, чүвени үрээрине эвес, а тулуп тургузарыңа ылак бис. Ам бир шпион ужуп ке-лир болза, бистиг Чеп-

сектиг Кустервис оңу өлүр адар болгаш оон ужуп үген базазын «уузулар» деп, брига-дир эш Павлович чууга-лаан.

— Судка америк юри-стерин келгени таварыл-га эвес. Олар совет суд-туң бурдуулары бөр-данданнар, а херек кырында байдол ыныг эвес болган. Совет суд эң-не чөптүг суд дээрине олар бугураан. Шпион бо судка болуун бурдуу-наа база минип көргөн. Бо суд чорудалганы АКШ-тың чаазың аге-ресси политиканың, Эйзенхуэриңиң араатан-зыг арнын сойгаал иле-реткен. Бистиг тудукчу-ларымыс тайындын хе-рээ, Төрөөн чурттуң кү-чүзү күш-ажыл-биле бажыларын күдөлдөп турар—деп, дашчы эш Салман чуугаалаан.

Чая ужуп үген совет спутник-корабль бистиг чуртуустану күчүзүң чуйванначч көргүзүп ол-лур дээрине бугура-дың тудукчулар илерет-кен.

Америк ужудукчу-шпион Френсис Г. Пауэрсти бистиг Төрөөн чурту-вустун шынчы судунуң шийткени бүгү совет улустун, делегейниң тай-быз талалакчыларының сеткил-сагымынга таар-жып турар.

— Шпиону шынчы шийтер—деп чөптүг не-гелдени тургузуп турган бис. Америк империали-стерин шпиону машина-зы ам-даа ажилдап ту-рар. АКШ-тың чааза шпионнаар чорукту кү-рүнө политиканы деп са-нал турар дээрин со-лудан номчаван мен. Шаң мындаг байдол-биле улустар аразында ка-рылызын баскырады-рымы делегей байдол чидилелдерин амер-ик эрге-чачыга уду-рукчулары үргүлчү ора-

дажып турары биске то-даргай бидиниң турар. Ынчангаш шпион Френ-сис Г. Пауэрсти шийткени АКШ-тың шпиону политиканың база шийт-кени ол болур.

Шпион кандыг-даа чедиишкени чок болган, харын америк империали-стерин бужар-бак үр-гедилерин делегейге сойгаал илереткен. Шпионнар моон сонгаар ыныг бужар үргедил-лерин кылбасынар, а бир эвес оңу кылыр катарга болза, оларга кандыг-даа чингелде турас! Ийги совет спутник-корабль бистиг чуртуустану улам-на өзүп турар күчүзүң көргүзүп ол-лур.

З. ДАМДАК, Томскиниң медицина институтунуң студенти.

Г. ДУГЕРЖАА, областың хөгжүм-шия театрының артисти.

МАЛГА БЫЖЫГ ЧЕМ СУУР ДЭЭШ

МУРНАКЧЫ ЗВЕНОДА

Эрэн районун кээж ажил-агый артельдеринде инициатива малынга быжыг чем-сууру тургууар дээш хайимышкынныг ажилдар тургуууу-левинаан. «Мөрөн» колхозтун сүт-гөвчилдери 2169 гектар чери кестирип, оон 1303 тонна сүтени белекелеп алган. Артельдин девискээринде шыва-шыктарда ажилдап турар 5 эвенолардан Төрө-Халдун Чинге-Супакта № 1 сүт-баран фермазынын эш Дамбага удурткан эвенору эң дээр көргүзүлдери чедип алган. Оон кезигүнеринин хей кезин комсомолчулар. «Боттарыстын кужуусу-биле эки шынардыг 420 центнер сүтени белекелеп алыр бис» — деп олар хулаэнген турган. Олар ам 400 центнер сүтени белекелетпөө, 11 сараттарын тургуууу алганнар. Ач машина-биле сүтени кестириптиин Чамзырын, хөлөөн өөртүкчүлери Херемжа, Тазар, сараат салыкчылары Демин, Дамба олар хун нормазын тургуууу ажыр күүседип туралар.

Звенонун кезигүнеринин бедик бүүрүкчүлүгү күш-ажылын үнөлөп кыргыш, артель баштаар чери ол коллективке шилчир Кызыл тукуткы шыска болгаш шилдик ажилдап турарларын өртектег белектер-биле шаңнаан.

А. ЧАРАШ-ОСЛ.

КҮШТҮ ШЫН ОРГАНИЗАСТААР

КӨГ-ЧЫРАА. (Телефон-биле). Удуг-Хем районун Ленин аттыг колхоз август 18-ке чедир 824 тонна сүтени белекелээн азы планга удур ол чүгүлө 27,4 хуу болуп турар. Оч шыска сүтенилген чүгүлө 34 тонна сүлөс салган, ону сүлөс планынга хамма-рыштар алырга чагыс хуу беэни четпөөн.

Инициатива малынга чем белекээр ажилдын шак илдыг жомуулашкынныг болуп турарын кол чылда-гааны удуртулаганын четпейде. Бар күштү, бүтү оргаларын чөгүр өйүндө эштелден, ажил-шыл башкарган болза, колхозтун бо талазы-биле көргүзүлдери амгызындан ыракта бедик болуп ийик.

Колхоз парторганизация секретари эш Даваным рекацияга дыкнаканын баугары аларга, сүтени шөлдеринде чүгүлө 2 трактор, 4 ач машиналар ажилдап турар. Машина-биле кезер шөлдерин үнүжү хи-редип, шынагы бо чылын мал чеми белекээрине хол кадымынын ролю узат. Бизди турбуже, Ленин аттыг колхозтун сүтени шөлүндө 18 хол кадымынын чүгүлө чагыс бригада ажилдап турар.

Областын колхозтарында мал чеми-ке будук-бүрү белекээрине база массалыг калбарып турунда, Ленин аттыг колхоз ол талазы-биле мыска-чага чедир чүгү-дээ кылган. Кыш-тагаларда, алаактарда болгаш буга шаларында эки үнүштерни дүргөн кезип ажазынче, мал чемиге таарым-чалыг бүтү-ле чүдүлдери белекээрине күштү шын организастаары негетиптип турар.

70 сараатты тургускан

Барыш-Хем районун «Совет Тываның беш чылы» колхозунун сүтеничилдери 104 киж 3 бригада 5 эвенору тургуууу, мал чеми-ринин белекелени шалыктын чоруду турар. Колхоз бо чылын 2800 тонна сүтени, 2250 тонна сүлөс белекелеп планын.

Бо хүнерге чедир сүтеничилдери 519 тонна сүтени кезип, 30 тонна сүтени 70 кезек черде сарааттап тургускан. Мал чеми-ринин белекелени ажилдап турар колхозчуларын ортузунда партия организастаары агитас-массалыг ажилды эки тургускан. М. ЧУЛДУМ.

А Ж Ы Л К И Д И Н ТҮ ЛҮ К

Каз-Хем районун «Коммунизмче өрк» колхозунун сүтени шөлдеринге мал чеми-рин белекелди түзүп чоруп турар. Никифор Жуйков болгаш Александр Егоров оларын удуртуп турары сүтени бригадалар чыгында хун анаа өртүрбейн, эки ажилдап турар. Оч колхозта сүтени хол кадымын-биле кезерин база эки организастаан.

Мал чеми белекээрине дээр көргүзүлү чедип алганы дээш «Коммунизмче өрк» колхозта СЭКП рай-

комунун болгаш райкүссомунун колхозтар аразына шилчип чорур Кызыл тукуткы шыскаан. Шаргайын шымазында тракторлар мотору үзүктөл чок дыкналып турар. Инди сүтени сарааттарында эске ажилды шугутуун механиза-стасан. Ач дүрбашы-биле сүтени бөлүрүп туралар Шура Лакпа, Василий Жуланов, Володя Фоменко тургучу бүүн чартык норманы күсептип турар, а сүтени сарааткычлары Василий Глушков, Василий Ылаан,

Марат Чылабай, Владимир Пирогов, Сергей Лакпа, Семен Чачин болгаш тракторист Георгий Сацат-оол оларга норма күсептип бээр таварыл-га турбаан.

Бүдүн чартык ай дургузунда

чүгүлө 200 центнер сүтени белекелээн. Хойжулар амы үеде тайгал чурт-тап турар хирезинде, кышталарынын девискээринде элбек үнтен сүтени кезип белекелээрине кирбейн турган. Чижээ, Кызыл-Тайганын Дыш-Бажында элээн каш кодан хой-жулар, инек кадарчылары чокку үеде чедир-ле сүтени кезилезинге кирбөөн. Хуан хойлар кадарчызы С. Самыла 20 тонна сүтени белекелээн деп баштаар чер даалга берген.

— Мурнузд чылдарда мээч кыш-таа Чечетигле Казалыг-Ой деп чер чүе. Ферма эргелекчиси эш Алай-оолдан мени анаа эвес, өскөөр кышталарын көрүп турар. «Силерини кышталарга эш Ангарааттын кадарган хойларын кышталар бис» дээш мени бузалдырып туруп берди. Мынчанга кара сүтени белекелеп алы-ры менээ ам дээрэзине билдинмес. Бодунун кышталарга белекелеп алы-рын дээрэмге, анаа эш Ангараатты кышталар апарса, ол кижиге ана-га сүтени белекелеп бээр апардым мен деп, ол хойжу чугаалап турар. Ээттиг уламышында тургускан ийи кодан инектерин кадарчылары, эш Давлар үчтүкчөөн ферманын ажилдакчылары сүтени белекелениче шуут кырбөөн. Оч девискээрге хой-жуларды чүгүлө эш Коңзай сүтени кезип турар.

Чыгыс фермазынын чыгычылары сүтени белекелениче узуг чыгыч эш Эрэн организастаайы турар. Тулук бригадаларын эш Ашак-Сергейге удурткан эвенору Хүүрег-теге 17 тонна, Сулуг-Ойда 500 долгак сүтени белекелээн болгаш Ак туунада 17 га чериян сүтенин кескен. Бирги хону бригадалы 2010 тонна сүтени белекелээр тургаш, ам чүгүлө 1145 центнери белекелээн.

Бо колхозтун чемнер белекээр

ажылында О. Флаев-оол, О. Солун-оол, С. Арын-оол, С. Кара-кыс, О. Дут-Дарый, М. Чап, О. Долча болгаш оон-даа өске мурнакчыларын дуржулгазы өскөөрге негтерез-вөөн. Сүтени кезикчилерини орту-зунда партияжи-политияг ажил кошкак тургустунган. Колхозта партия комитеди 10 агитаторларын сүтеничилер ортузунга ажилдаар кыл-дыр тургусса-даа, агитация ажылы кончуг кошкак. Бора-Тайга жөдөө клубтун активи культура-массалыг ажилды чоруттайы турар.

Колхозчуларын мал чеми белекелээрине массалык-биле хаара тутууан. Күш-ажыл кылып шылаар колхозчуларын чөгөнгөч өзөөш хуу-зу сүтени белекелениче киржи кел-ген. Колхозтун Балгаш-Бажың, Ан-Даш сууразында хей кижилер Ини-тин ажилына киришпейн турар. Балгаш-Бажың суурда ясли ажиты-тымаанындан не-херезеңнер ажил-га киржи шыдаван. Арагаларыга хандыкшыр, хууда арге-ажыны харар Х. Семис-оол, С. Оспай-оол, Х. Ламжаза, О. Белек-Байыр, Ай-жы олар колхоз бүүдүрүлгезинин ажилына киришпейн турар, артель баштаар чери (даргазы эш Олан-оол), жөдөө Совет (даргазы эш Капкаанак) кылдыг-даа кемечег албаан. Бора-Тайга жөдөө Совет бо чугула ажил-дап шуут хажымында Киров аттыг колхоз мал чеми белекээр ажилды база кончуг оожум темп-биле чорудуп келген. Ийи-Дыт чы-дырскээриге кескен сүтени узуг чы-дырскиргил ажаал алдынган болгаш четче бөлүндөй турар. Оч колхоз-тун Ишкун-Хүүрегтеге эгээртинмес хей сүтени ам-даа ажаал алдынаан.

М. СЕВЕН.

«Шынын» корреспонденти.

Моон чылдагааны чүдел

Бик-Хем районун «Хадын» кол-хозу августун бирги чартында чедир сүтени белекелээр планын чүгүлө 17 хуу күсүскени кончуг четпес. Артелин белекээр сүтенин планы 5000 тонна болгай. Сүтени кес-тирер машиналар кошкан 7 трактор-лар, ач-биле сүтени кезер 5 маши-на ажилдап турар-даа, сүтени белекел-ени шыдаыр аргакоз, кончуг оожум темп-биле чоруп келген. Моон хол чылдагааны чүдел дие, күш-ажылдын организастаашкын, оон бүүдүрүлгө кончуг куду деннед-динде.

Сүтени кезер шөлдерде сүтенин үнүжү эки. Кестанген дык хей сүтени бөлүндөй, тавычада чытып-шаан. Элээн үр чыткан сүтени кур-тап калган, ону бөлүп чадап турар-да, оон кырынга чашкын бо-ла чаапкан турар, мынчанга сүтенин шынары багысраан.

Сүтеничилерин ортузунда масса-политияг, тайыгыр ажилы куду деннеде тургуууан. Чемнер белек-ээр бригада Сраакка сүтени кезип тургаш, ам Даштыг-Ужук деп черде келген. Бригадалы кезигүнери барык 20 ач хонутка чагыс калба-даа содуу көрбөө болгаш бее-са-даа дыкнаван болуп турар. Кол-хоз даргазы биле парторг олар Ор-закка бригада турар, анаа көөп тур-ган, а Даштыг-Ужукка бригада кез-игүнери барык ийи неделя хире ажилдап турар орта барбаан.

Бо убактокта ажилдап турар сүтеничилерин турлаанда чагыс-даа

кызар тук, лозун чок, агитхуудус, көргүзүп самбары болгаш кесүү агитациянын өске-да хейрлери мы-рынч көзүлөс. Сүтени болуп турар ийи эвенонун кижилерин райпо ач-хем-биле хандырып, поварын берип турбуже, колхоз ону оран-суур-биле хандыраан. Чемни чада-гай черге кылдыга таарымчалыг эвес, арыг-шеверни сагыры куду деннеде болуп турар-ыр. Бо эвен-оларда колдуу-ла бичи оолдар ажилдап турар, а суурда ажил кыл-бас анаа кылаштапип турар кижилер хей, оон иштинде арагалар чор-гур кижилер база бар. Мынчанга күш-ажылды сагыла-чуруму кон-чуг кошкак.

Хол кадымылары-биле кезер бол-за, өкө үнү дугаар эки үнгөн сүтенин черлер дык хей. Оч сүтени ам удавас саргыры онар деп чыдар. Баштаар чер хол кадымы-биле сүтени кезерин организастаайы турары элдепти. Элээн хей колхозчулар сүтени шөлүнге ажилдавайы, амы-зууунда сүтени белекелеп аларын колдап келген. Колхозчулар-даа, баштаар чер-да мал чеми белекел-ени шөлүнге дугайында мурунда үндүргөн шиттири чүге күсүспейн турары.

В. ЧУЛДУМ.

Биштиң кожаста

Чашкынныг да сүтени сарааттап турар

Хакас автономнун областын Аскиз районунун «Ильичиниң чагылары» колхозунун кезигүнери чыс-боран-ныг хүнерде-даа сүтени сарааттап туралар. Сүтенин эду суг сыстып бадып турар хире-даа болза, колхозчулар оон сезинмейн, шын сараат-таан сүтенин канчар-даа баксыра-вас деп бүүрүдип туралар.

— Сараатты бедик черге латтып уламышынын айы-биле сал-дыр, оон узуну колдуунда 5 — 6 метр, доорамы 4 метр, бедик 4,5 — 5 метр болур. Сарааттын узуну сүтенин кыймын өөрткөндөң дамаар-жыр. Бир эвес сүтени чооктан аж-кээр болза сараат узуну, а ырактан ажкээр болза кыска болур — деп, бригадир эш А. Петров чугаалады.

Сүтенин баштайгы калдын 80 сантиметр кылды салыр, оон кы-рыгый чызып келгенин сөлүндө ол ийи чартыктан үш катап чугалай бээр. Сүтенин баштай ортузунга хейнү, кыдыларына арай өзөштү салыр. Сарааттын кыдыларынче агаар кирип, өл-шыгы үнүп турар болгаш ортуз арык ол болур тө-лөө, дусту ортузунга хейнү, кыдыларына өзөштү чажар. Мынчанга сүтени белекелээр дүүдөөс болгаш ирп баксырава.

Дараанында ийги кадын база 80 сантиметр кылды салыр болгаш дусту база үстүндө чурж-биле чажар. Оон соонда сараатты төнчү-зүнге чедир шак мынчаар салып үн-дүрер. Сарааттын кыдын 3,5 — 4 метрден эгелеп эки тырыс. Бир эвес чыс үстүндө салган сүтенин кырын багай тырыс болза, ол до-

ЛЕНИНГРАД. Ленинградтудугуң № 2 тулук комбинаты монтаж ажилын кылып турар Шехиловкын 126-гы кварталында чуртталга бажынарнын тулугуна ДТУ—4М деп телевидение тургуууу ажилдап турар. Дамчыдыланың дөрт камералары тулугуң чоруп турарын дөрт участоктарга көөр арганы берип турар.

Оч телевидение тургуууу дыклар чугаалап турар диспетчер харылааны-биле хайы ажилдап турар. Чурунта: монтаж кеззонин мастери комсомолчу Сергей Мироновтун бажынарда монтаж ажилын болгаш транспорт ажилын чоруп турарын телевиозор-биле хайгааран турары.

СЭТА-нын фотохроникасы.

Бедик хүлээлге

Каз-Хем районунун «Совет Тыва» колхозунун хаван ажаакчы-ы Ш. Шаравин төөгүлүгү чеди чылдын ийги чылдында өт бүүдүрер талзы-биле онзалгаан хуу-саа бетинде күсөдир дээш кы-зымаккай ажилдап турар. Бо чылдың бирги чартында ол 22 төүрү хавандан 193 баш хаван оолдарын алган болгаш дорукту-нун мандыккан. Ажаалга, чеме-ригезин таарыштыр, шыа тур-гусканындан хаванарын күжү кончуг эки болуп турар.

Төрүүр хаванарын ам болур ийги оодлашкынныга ол үле-герди белекенишаан, оларын күштедирген район Бүтүрүр чөмгөрү эгелей берген.

Эш Шаравин бо чылын төүрүр хаван бүүрүдөп 14 хаван оол-дарын алган деп бедик хүлээлге ач турар.

С. ДОНДУМ.

Түннелди чугаалашкан

Тожуга районун хуучу кезигү-нериниң тээллекчилерин туралы чөөкта чаа болуп эргеген. Анаа рай-по баштаар чериниң даргазы эш И. Дороев районун чартык чыл-да чоруткан ажилын дугайында илеткеа жылган.

Херегекчилер инициативаның ажилдакчылары боттарыга элги хүлээлгелерин чартык чылда багай эвес күсөткен. Эрткен чылды бо үеде денээр болза, чоңга ач-хем болгаш үлөтүр баранарын 271,5 муң ашмага хейнү салган. Дора-Кемниң ач-хем магазинини эргелекчи эш Назченко, «Совет Тыва» колхозтун магазин эргелекчи эш Орый-оол олар чартык чылда ал-ган хүлээлгелерин ажыр күсөткөөн-нөр. Райпо чартык чылда 371 муң рубль орутуулап болган. А белекел-планын 129 хуу күсөдип, чоңну

хей-инициатива чөмгөрүлгө-биле хандыры ажики, чартык чыл планын 126 хуу күсөткен.

Райпо баштаар чериниң ажилында четпестер ам-даа хей. Бирги кварта-ла баран саарылгазын планын чүгүлө 89,6 хуу күсөткен. Оон көч чылдагааны магазин эргелекчилери магазинин чөгүрү өй-шаанда ажилтай турарына. Райпо баштаар чери кадар-биле ажилды кошкак чорудуп турарында чамык эштер арага-дарыга хандыгыш, ажил шыгы үзүп турар деп, хуралдын кир-жикчилери шыа шугүмчүлөөн.

Райпо баштаар чериниң ажилында четпестери ийги чартык чылда уауткан, ажилга чаа-чаа ар-галаржыларын ажилгаарын хуучу-лар райпо баштаар черинге сүмө-лөөнөр.

Т. СЕРГЕЕВ.

Суур чаагайжыдылгазы

Чаз-Хөл районунун Ленин аттыг жөдөө ажил-агый артелинин колхозчу херезеңнери артель бүүдүрүлгезинин аны-бүрү адыр-ларында иденкейиг ажилдап турар. СЭКН обкомунун V пленумунун дугаалыг ботталдырар, колхозчу суургууу улам чаагайжы-дар талазы-биле херезеңнеринин ак-сеткилдиг күш-ажылдын онза-лап демделгери чугула.

Ленин аттыг колхоз бо чыл-дын баштайгы чартында чурт-талга 18 бажынар-биле ажил-даа кирген, 19 бажынарны кришалаан болгаш дык хей чуртталга бажынардын херим-нөөн. Бо ажилдарга ылангыя херезеңнериниң биче эвес узуг хууу киргенин демделгелин барып болбас.

Колхозтун туушбу бүүдүрүл-гезинде 26 херезеңнер бар. Олар 30 муң туушбуну кылып үндүр-ген, ону чуртталганын бажы-наринда бүүдүрүлгө болгаш кулар-турнын херегелдеринге калгаш ажилдап турар. Херезеңнер кол ажилдап турар ол бригада ам-даа 30 муңдан эвээш эвес тууш-

буну бүүдүрүп үндүрерин белек-теп турар.

Ак-Туругу хун бүүрү улам-на калбарып, чаарттынын турар. Төрөөн суурун чаагайжыдырыга колхозчу херезеңнери мурнакч кирип, ол талазы-биле узуг күш болуп турар. Бүүдүмчуларда бол-гаш бажынар чанында чүгүлө бо чылын беэни 235 мяттарын не-мей олурткан, оларын эки ажаал өстүрүп турар. Оч шыска бо чы-лын суурда арылгалары 24 чер-лерин, чуунду төгер 47 онгир-ларын немай кылган. Арыг-шевер дөөш, чуртталганын култураны дөөш херезеңнер чөгүлдө (дар-газы эш С. Куваз-Сурун) узуг кичээнгейн салып турар.

Артель бүүдүрүлгезин узам хөг-жүдүргө, колхозтун экономика-зын быжыдырыга дузалал ажил-агый калбартары чугула. Кол-хозтун ногаа бригадаларында база херезеңнер кол кирип турар. Оч шыска бажык чаны участок-тарында бо чылын 185 өргөтөр аны-бүрү ногаа култураларын болгаш картофельди олурткан, эки өстүрүп турар.

Т. ОПУШТАЯ.

бүз-биле ажилдаар деп шиттирээш турган.

Январдан бээр колхозчуларга ай санында авас тысып эгелөөн бол-гаш ам чылдын бирги чартынын аваскынны берипкен. Ажилдап кы-ларынын нормаларын болгаш ажил-ды өрткө-үнөшн өдө көргөн база мал чеми-ринин белекелениге шыл-гараннарга шаналаларын тургускан. Ам сүтени белекелениче болгаш сүлөс салымшыкында хун бүүрү 500 — 550 хире узуг, биче кижилер ажилдап турар. Мыды чорук моон мурунда кажан-даа турбаан.

Сүтени белекелениге херезеңнер узуг күш болуп, чашкынныг-даа хүнерде тура дүшпейн ажилдап тур-ралар. Школачылар узуг дузын чедирип турар, олар ач-биле хемин сөөртүргө кымны-даа адертпестер. Үргүлчү болуп турар чашкын биче шыптык болбайн турар. Ам бүгү 30 эвеноларын эң сөөгү арага, хары-лаа күсүү доңгак болгуже чедир мал чеми-риниң белекелениге тургу-зар бис. Оларын өске ажилдарже чартыктырас. Мал чеми-риниң белекелениде кижилерин чынын, күс-түч дургузунда доктаамал быжыла-ры чугула болурун практикага бүү-рөөн бис.

«Ильичиниң чагылары» колхоз-тун кезигүнери мал чеми-рин шак мынчаар чедишкенин белекелеп тур-гар.

Р. КОНЫШКИН.

«Совет Хакасия» солдунд жөдөө ажил-агый килдиниң эргелекчи.

КӨЖЕР КИНО

Чайны каан аяк, изин хуу турган чүве. Хернертер катер моторунун диниттиг даамы Каз-Хем уулуна дышалып келди. Ол катер терен сугуугу Каз-Хемдин ууну өрү дүргөнү кончуг маан, ооң соонда дүрүчөк чалгылар бедиң үнүп, сөөртүнүп чор. Чалгылар ол-бо талаже бырлангандыр частып чоруткам арик кыдылгыныг барып шыладыр часкагылап турдулар.

Катер сүт-бараан фермазыныг дужуна эрикке чед маипал келген, доктаап туруну. Ону башкарып чорала киж ортуу чед берген киж руль артында тымча олуттан туруп келди. Ол — катериниң старшвазы Максим Николаевич Юшков болду. Оң башкарып чоругу катеринде көжер кино ашаралы.

Ол катерни РСФСР-ниң Култура министрствозу чога кино көргүзериңиң планын амыр күүүседи турары дөң бистия областия култура арделелиңиң кинофикация индизинге шаңалыг берген. «Октябрь 30 чылы» колхозтун Каз-Хемдин эринде турар сүт-бараан фермазыныг майгынызындан сонуурга-чал бачия оолдар, уруглар үнө халчын келген, эрикте катер чалыгга чыгып бердилер.

— Чуну эксаляциер? — деп, Максим Николаевичтен бир бичи оол айтыра-дыр.

— Кино эксалям — дигеш, ында тургулаан бичи уругларге эргилдирип чалгы берген.

Көдө ажыл-агыйнын ажил-шчилери «Хаг» деп кинону улуг сонуургал-биле көргөш, киномеханикиге өөрүш четиргенин илередиң. фермага уруглугу кээп турарын оон дилээниер.

Бо көже кино болурун дугайында чарлап удаваанда фермазын сазачыларында, кадарчыларында болгаш өскөдө ажилдакчыларында тарай берген.

Көже чырыкта-ла Максим Юшков кино көргүзөр черин шилди, өкранын азып, киноаппаратуразын тургузуу алган. Көжөки имир чорор-

ту дүкүр карагылаан, кинолардынын мотору дагылап-ла үнгөн. Музыканын үнү ол-ла чоккамын тарап, кино үнүп эгедей берген.

Көдө ажыл-агыйнын ажил-шчилери «Хаг» деп кинону улуг сонуургал-биле көргөш, киномеханикиге өөрүш четиргенин илередиң. фермага уруглугу кээп турарын оон дилээниер.

Кызылдан үгөш ол көжер кино Каз-Хем эрини дургаар Каз-Хем районуну колхозтарыныг фермазында болгаш мал чечи белеткеп турар бригадаларга солун киноларны көргүскөн. Кинону анча көргүскөш

Максим Юшков Каз-Хемдин ууну өрү катери-биле экиндирип чоктапкан.

Шах ол рейс-биле чораш 22 кино сеансыларын кылган. «Кызыл тук» колхозтун ийи ситен бригадаларында болгаш ийи сүт-бараан фермазында кинону көргүскөн. Киноларны Сазиминиң ийи ажыл-агый черяне, Ижей болгаш Бейлей суурларыныг чогуна баа көргүскөн.

В. ЛУТКОВ.

Чурукта: катерини старшвазы, киномеханик М. И. Юшковтун катери башкарып чоругуру.

Фотозу авторнуу.

Фотозу авторнуу.

Фотозу авторнуу.

Фотозу авторнуу.

Сибирь дыдының үрезиннерин чыыр

Совет Эвиледи арга-мын курла-вирларының талаам-биле делегей кырында бирги чери эелеп турар. Бистиң чургувуста үнүп турар ыштарымд иштинден курлавыр талаам-биле бирги черде Сибирь дыды кырып турар.

Дыт ышт иривес, быжыг талаам-биле кайтамчык эки шынарлыг ышт. Чамдык өске уксалыг ышттар ур эвес үениң дургузунда ирил клар мындыг байдаларга безин дит белең иривес, харын үр чылдар эрткен тудум оң чарт, быжым улам күштөлөр.

Чижээ, Ленинградта Кышкы Ордунуң 200 чылдар мурунда кылган сонга кастыктары амга чедир чамдык-даа катеп септелгеге кирип көрбөш. Ол ышткыш 300 чылдар мурунча тургустунган шивээлер болган көвүрүг адагаштары амдыгач чедир турбушаан. Дыттың белең иривес чылдагааны болза оң бүтү бодунда синниктен өзгөдэй шынарлыг чуктуң ужур-дузалымында. Амгы үеде дыт яны-бүрү тудуг материалдары, өз-херекселдер, демир орук шыпалары, көвүрүглер амдырында болгаш улус амжыл-агыйныг өскөдө адмирларында калбаа-биле хереклеттинип турар.

Ол ышткыш чамдык дыттың чурттагач (Англия, ГДР, Голландия, БАР) дыт ыштты сөөлүгү бедиң бүдүрүчүлүгү өске аргалардан тээрэ амжыткы-даа, бөлүүн-даа. Ону амжылгаарында херек чүүлдер — ышт докпак болгаш 4 дөргөдич метр чамдык псе. Үрезинни чымырыга шилди алган дыттың дөүзүгө песту чаткыш докпак-биле үнүп иривендер кыккылаарга, чочагайлардан үрезиннер чамдыг кырынга тектүп кээр.

Бо аргаан амжылп тургаш дуржулгалыг амжылчын бир хүнде 3—10 кг дыт үрезинни чымыр ап болур. Чыгдыган 1 кг арыг үрезиннери амш амжыл-агый чери 46 рубль-биле садып ап турар.

Дыт үрезиннерин чымыр кадарчылар, ышт белеткепчилери болгаш өскө-даа хаматчылар калбаа-биле чорупу болур. Бо чугула амжылга шкочалчылары массалык-биле хазара тудары эргежок чугула.

Агаар бөйтүс өскерлишкениннери болгаш хөзүн солуучуларын шоолуг дылдавас болгашында Сибирь дыды амжын кезип каапкан черлерге өстүрүп тарымыныга эпиг болгаш улуг ужур-дузалыг болуп турар. Сибирь дыды бистиң областта бүгү ышттар курлавырларының 59 хузуун ээлеп, 4,3 млн. га шөлдү иштеп турар.

Дыттың үрезиннерин чымыр өске ышттардан белең. Чижээ, хамды үрезиннерин чымыр баштай оң чочагайларын тускай аппаратка кургатапкан, ам үрезиннери ап болур, а дыт үрезиннерин чымыр тогтадыр аргаан амжылп турар. Ол аргааны бедиң бүдүрүчүлүгү өске аргалардан тээрэ амжыткы-даа, бөлүүн-даа. Ону амжылгаарында херек чүүлдер — ышт докпак болгаш 4 дөргөдич метр чамдык псе. Үрезинни чымырыга шилди алган дыттың дөүзүгө песту чаткыш докпак-биле үнүп иривендер кыккылаарга, чочагайлардан үрезиннер чамдыг кырынга тектүп кээр.

ССРЭ-ниң Европа кезезинд төп областтарында ышт култураларын тарып олурутууга болгаш Сибирь массалык-биле ышт белеткеп чоруду турар черлерге арга-амжыннери катеп чарттырында дит мынган үрезиннери чымыр амжыл улуг ужур-дузалыг. Ынчангаш СССР-ниң ышт амжыл-агыйныг Төп арделели Тыва областтың амш амжыл-агыйларында 1960 чылда 10 тоннадан эвөш өвөс дыт үрезиннерин чымыр белеткеп даялганы берген. Ол даялга кемчөөл талаам-биле кийи хире уругту дөүрлөң 1958 чылда чедир бүтү чуртта чугула 20 тонна дыт үрезиннери белеткептен фактыдан ап көргө-ле илден. Ынчангаш бистиң амш амжыл-агыйларымыс бо чугула амжылга чөвүр массалык-биле кириштирип тургаш, чугула оларын илдеп кийи дууламчымында даянч ол даялганы өй-шаанда күүүседи болур.

Сибирь дыдынын үрезиннерин чымыр — бүтү чуртка болгаш областта чугула ужур-дузалыг амжыл. Бо амжылды өй-шаанда организастаң, үрө-түңнөдиг чорударымыс чер-черге хөй-ниити, амжыл-агый организастаңларыныг кичөөгөйни угуандары күзүңгич.

Тоолай өстүреринге таарымчалыг байдалды тургузар

Нияттиң амжыл-агыйныг база бир орулгалыг адыры — тоолай амжылды көгүдөр дөң бистиң колхоз эртен чылдыг августтан бээр тоолайлары өстүрүп эгелээш. Оларны ажаап өстүрери мен хүлээнип алган мен. Ганым эвес амштанары амжар, оларны эдержиңгези организастаң, чаш тоолайжыгыштары до-руктурары белең эвес амжыл болур. Колхозтун дилги, тоолай фермазыныг эргелекчиси эш Бочка-рың тоолайлары канчаар ажаарың зоотехниктиң чурумарында мени өөрдөп, улуг дуузың чедирип келген. Ынчангаш тоолай ажаарыныг аргазынга өөрен берген мен.

Тоолай фермазы догандыр чыраа, терек-биле бүртөгөткен Ийи-Дыт деп черде турар. Тоолайлар турар чери догандыр херимнээш. Оларны көк сүлүмүс-биле баа тал, терек буузу, сула-биле болгаш өскө-даа кемнер-биле чегерип, доктаамал суггарып турдум. Төртөө тоолайлары чаш ооллары биле кады амшталарга, элөөн улгаттар доруккан тоолайжыгыштары ажаап центипен шалаан кажаажыгыштарда ажаап турар мен.

Тоолайларга чидиртпәр кемнерни четчири-биле белеткеп турар чазын 3 гектар көк сүлүмүс ферма чамында тараан, ам ону ажаап алган, а 0,4 гектар картофельди, 6000 келустаны болгаш муковит тараан бис. Оларны урук-кубагы багай эвес. Хазк чырыктың 4 тоннамы белеткепчи шиттир-лээш, амжылп эгелээш бис. База 15 тонна ситениң белеткеп алы-рыныг кемчелери алдыган.

Тоолай өстүрү амжылмыста четпес чүрү болза, төртүү тоолай бүрүзүгө таарымчалыг байдал чоругу негелдизинде чедир тургустууламында.

Оларга таарымчалыг байдалды кыжар тургузсаңда, тоолайлар хөй туду бээр болгаш өзүүчө болур. Эки байдал ам-да тургустунма-занга, чыл эгезинден бээр август 10-га чедир 600 амжыл тоолайларын алган мен. Улуг тоолайлар-

О. СЕНДИ.

БАЙЛАК ЧЕРИМ

Бо шүдүктү Чөөн-Хемчик районунуң Сталин аттыг колхозта көдө клубтун уран чүүл удуртучузу эш К. Тамдын чогааткан. Бо шүдүкче аалгыны ол-ла колхозтун мурунгалы саанычымы, бот-тымчыгыр уран чүүл болгаш үндөпкөйгө киржипчиң Зоя Шойдан чогааткан.

Эрткен, дүшкөн аянчылар малпап эрттер, Эвөөн шокар малдар-сүрүү оларларыг.

Элбек дүжүт, көмүр даштын чери болган Эрелеген авам ышткыш Бора-Хөдүм.

Алар-дөпштен ашкан кижиге магадай бээр Алдым сарыг тараа чалгаан ховуларыг, Амжыл-ишчи уран хөдөрдү угулаалаан, Авам ышткыш мнак черди Бора-Хөдүм.

Кыстар, ооллар ыры-шөрү димиттептен, Кыпкан оду сымдык-биле азынашкан, Кожамыда Чалаанага тутчу берген, Бөңүгү чараш колхоз сууру Хаймыракан.

М. ПЕТРЕНКО.

Улегерлиг хойжу

Чаз-Хөл районунуң Ленин аттыг колхозунда хойжу эш М. Шерин-оол бо чылым 270 баш төрүүр хойлардан 304 хураганиларын алган болгаш доруктуруп өстүргөн. Бодунга быжылган 666 баш

хойларын ол Чаз-Хөл бажында тайгага оларалдып чалган. Оң воданында хойлар ам семис болгаш дүккүр болуп турар. Часкы кыргылаада ол улуг хойлар бүрүзүндөн 1,3 килограмм

дүктү кыргып алгаш, колхозтун слайдыга дуулаган. Амгы үеде эш Шерин-оол кыш-ка удуу белеткепди күженишкенин чорудуп, кышталарында ситен белеткеп турар.

М. ЛАМА.

М. ЛАМА.

Майгынын ийи малчын

Чоокта чаа Чадырлыг-Хемичи сөриниң, ногаан өстүтү аянчылары шары кадарып чорур, майгынын ийи малчыны көрүп болур турган. Баш-ла хонганда ол ийи малчын өске черге көже берген.

Амгы үеде деги ийи малчын Хөндөргөниң девискээригге хаммааркы турар, Хүрегечи дөрө ажам-да мал чылгаалап чор-баан, дамырак кара сугуугу, чаагай олардыг черде чедип келгенер. Ол болаа, Улуг-Хем районунуң «Күн-амжылдыг хөстүү» колхозунун күрүңгө дужаары-биле семирчип шары шарыларын кадарчылары Сундуй болгаш Сепит-оол ийи-дир.

Бистиң баарымыста стол кырында яны-яны амжыл-хожулугу, дөмөй-дөшөс арга-мергежилди, аны-аңгы хар-ызымыг кижилерини: Өвүрдө В. Санааның, М. Дингай-оолдун, В. Монгуштуң, Бай-Тайгада Х. Куку-оолдун, К. Хертектиң, ол-ла районуң Тээли ортумак школымында С. Донгактын, Чөөн-Хемчикте А. Дамба-Сүрүнүн, С. Тамбаның, Оолдар Каваның, Кызылда С. Майыктын, А. Кызыл-оолдун, Эринде О. Ман-дарынын, М. Дингийн, Чаз-Хөлдө К. Доржулуң, Шерин албанында М. Бүрүн-оолдун, Барымы-Хемчикте М. Мөргөнүн, Р. Очур-оолдун, Д. Дыргыктын, Каз-Хемде Д. Дарганын, Тес-Хемде С. Ойдуңтуң болгаш өскө-даа эштериниң аны-бүрү темаларга бижөөн шүдүктери (шы-нында, оларын бөлүгү шүдүктөр деп азыары ам-даа четпес дээрзин демдегеп каалы) бар.

Малчынны Сундуй болгаш Сепит-оол колхозтун 300 амжыл шарылары кадарып турар. Малчынның чөгүм аалдыры Топ-чайларда. Сундуй болгаш Сепит-оол бир черге 5—6 хонуп, олар солун турарындан шарыларын күжү семис.

Минчанымже редакцияга хөй-хөй шүдүктерин кээп турары өөрүшкүгү херечилээ. Чүгө дөргө үжүр чыл мурунда үжүр-бижак чөк чо-

роан тыва улустун културазымың бедиң турарыныг база бир демдө ол болур-дур. База ол ышткыш бистиң областта болуп турар социалыг үндөңүн чартымылаарын чугула хажымындан кайтааракчылары болбайн, харын анаа боттарынын шүтү киржилгезин чогаала илередиң чур-рурун, кижилерин ол бедиң чаагай херекте чалымыштыг четен сөстүн күжү-биле кийгырарын бистиң бижикчилериниң ораддып турары болур.

А. ТУМАТ.

Дык хөй бижикчилериниң улуг Ленинге тураскааткан мерген өткүт өстөрүн тывар дөң кылып турганын кижиге бүрүзү сеткип ханып номчуру. Амдымында черен-даа болза, ол олурутуларын амыс уткаын ап көргөш, тыва улустун өскө-кежиктиң чаа амдылары-биле Ленининиң ады чарылас тудуш харылаалымын илередиң турар.

Чижик амдыр Каз-Хемде А. Доста-й-оолдун «Кыч-Чыраа» деп шу-

рунгер даан: шагда «Баян-Колду куду кагар, багай өггө кире дүжөр» дигип ырмактың турган болза, ам «Хөор-ла сарыг (амы таралаалы) Баян-Кол» дээр аларган. Араттар боттарыныг колхозун улуг баштыңчыны ады-биле адап алганын автор сагын-сеткили дайымыг бижээш. Бай-Тайгада М. Хертектиң «Ленинниң херөө дигир», «Дөди башкы Ленин», Чаз-Хөлдө О. Чаламбаның «Оң херээ дигир», Тамдыга С. Сүрүнүн «Ленинниң номнамы», Бай-Тайгада О. Сегендейниң «Ильчинең боламы», Өвүрдө Д. Монгуштуң «Улуг найыр» бөзү-ла Бай-Тайгада Х. Шулугунуң «Адыс Ленинге» деп шүдүктөрүндө мындыг чылым олуруларын тым ап болур.

Бичалла-даа үстүдө адаанымыс-ла, ам хандыр көрүтүс-даа шүдүктөрүн уран четен денелге ырактат четпес. Ылангы оларын номчап мындыг ниити четпестерин дөраан өскерип болур: амдыралдык болушкунуларын кыры-биле көөр чорук; чогаал амжылдыг чык көрүп, харын-даа ону белең чүве амдыр көөр чорук.

Бистер бо ийи кол четпестерин илередиң көргүзери-биле элөөн каш кичектерден сайгарып көрөөш. Шы-нында, шүдүк бүрүзүнү үрүмек четпестери баа-ла бар, оларын бичиң чүүлге бирден бирээ чокка сайгарары берге-дир, иччалла-даа үстүдө айтыканымыс ийи кол четпес чүзү шүдүк бүрүзүндө бар болгаш автор бүрүзүгө хаммааркы дээрзин дөртү-биле сөглөп каалы.

Чижик амдыр Кызыл хоорайда С. Дазыр-оолдун шүдүгүндө дөрт олурутуу номчуп көрөалы:

Бижиктиң ногаан ыштгы армы кызылчыларыныг массалык-биле дыштанар черлериниң бирээни апарган. Суббота болгаш воскресеньелерде ол арытны боттарынын хузуунда болгаш албан организастаңыныг

машиналары-биле келген кижилериниң омам-тегүтү үнү дола бээр.

Чурукта: Садыг школының уруглары «Мач» деп таңчымы күүүседиң турар.

Чурукта: Садыг школының уруглары «Мач» деп таңчымы күүүседиң турар.

Чурукта: Садыг школының уруглары «Мач» деп таңчымы күүүседиң турар.

Фото А. Аирини.

Фото А. Аирини.

Фото А. Аирини.

АЖЫЫ-БИЛЕ ЧУГААЛАЖЫЫЛЫҢАР

Шүдүктөр сайгорыгалы

Хөвүзүнүң ады болза, Хөор-ла сарыг Баян-Кол дээр. Колхозунуң ады болза, Коччугу мнак Ленин дээр.

Колхозтарың шөлдөринде, Тракторлар ырмакчылап, Калдык чымчак хөорунерини Хандыр-хандыр чарып турлар.

Бо олурутуларда шүдүктүң эге аянжылгаамын дурдунуң чы-жаанын кичөөгөйге алгаса безин, оң уткамында четпестер хөй. Автор-лар бодам-биле амгыра, кыжар час дүжүп, тарыла өйү чедип кээрге, тракторлар боттары-ла «кадык, чым-чак хөорунерини хандыр чарып», довуларже салгыш мынжак «ырмакчы» үнүптерлер шыккаш. Мында шиттирлэг күш чүл: трактор бе амы кижиге бе деп айтырчы автор амдыр болваан-дыр. Мурунгы совет техниканын күчүзү чогаалга адап болур турган-ла харын, ыччал-ла-даа ону чогаалган, ону башкарган кижиниң — амжыл-ишчи совет кижиниң дугайын чугаалаарыңа үзүп кичөөгөйни саган болза, ук чогаалдыг илдеп уткамы улам бедиң ханы болур ийиң.

Моң кандык түңнөдиг үндүрүп болур бис? Бо дөрге, амдыралды кыры-биле, эрегетпей көөр чорукту тодаргай чижээ-дир. Эртеме каллама делегем орук чок деп, Кара Маркстың өстөрүн амдыралга дөмөйлеп, анаа хаммааркы көөр болу-вусса, херектиң ужур билине бээр. Шыныгыла, амдыралда баа каллама делегем аз орук чок болгай. Ийде көрүлдө, демсел, чазылар, килелелелер бар. Оң төвүдө туруп турар кижиниң, черле ичаш кижиниң, амжыл-хөорон, демселдиң, чазыларын, өөрүштүтүн көртүзөр болза, ол чогаал амжылчын номчуңуну сонуургалыңа чаалап ап, оң сеткил-салгыны хазара тудур.

Шүдүкчү Юрий Кюнзөгөштиң 1947 чылда бижээни «Колхозчу «иниңге»» деп шүдүктен сөөлүгү олурутуларын борта сактып хөорө-лицер:

Быжыг ширик көрүзүңү Бышткы ышткы дилдирибшаан, Хаваян дерин кылап кымылор Хая көрүңү үдөп каан сен. Кылаң ишти өстөр эвес, Кылаң дерин сөглөп турла.

Күзөңниг дөт бедиң дүжүт Күзүң сендэ хүлүмүзүзэр. Автор мында каас-коя өстөр-даа сүрбөөш, андамын, трактор-даа «ыр-лапкан», ишчи кижиниң күш-амжыл-ды омур-хөорини, бедиң дүжүт дөң белең эвес демселди оң «кылаң деринде» өскөре тыртып каан.

Халуң эртир кымыр, доктут уткамы, анаа-ла «калган», «Өрөөш», «гураалар» тувар сөстөриң олуру-ларын Тамдыга С. Сүрүнүн «Аас-ке-жин», «Колхозчунуң бөлөө» деп шүдүктөрүндө номчуп болур. Ылангы сөөлүгү шүдүкте мындыг олурутулар бар:

Кыжар шагда тарываан, Кадык чыткан черлердеп Чонуну байлаа — тараа, чимис Чоругар чалгыш үнүп турар.

Чүү мындыг белең чүвөл? Амгы-мыралды хандыр бөдөп болза, херек кырында амжыл эвес болгай. Сөөлүгү үдө шүдүк бижиксөөр кижилериниң көвүзүңүн девен-не акти болушкуну деп демдегелээш бис. Оң-биле кады оларын оранчок хөйү-дө чогаал амжылчын анаа-ла чык көрүп турарын авторларга амжыл-биле сөглөп чугула. Ынчаар бөдөп турар эштер боттарыныг дыштангыла азы амжыл-ишке канчал-даа амжылгыг үнөдиг шап-үениң халас азы «чогаал» бижирине чарыгдып турар-дыр. Моңу чугаалаарда, чогаал бижириниң чөгүм, орта бөдүңүң күжүн шенөөри хаммааты бүрүзүңүң хөстүгү күзели дээрин билип турар бис. Ынчалла-даа чогаал бижиринең төрүмөндөң чаматтыг талант, харах кызыл болгаш доктаамал, шүдүгү амжыл, чогуур билиг херек. Ынчаар ол дугайын хандыр бөдөп чугула. Чогаал амжылды улуг зарын-салгалыг херек, ычангаш автор чогаалын бөзү четке амдыр ужурут.

Чижээ, Чөөн-Хемчик районун «Коммунизмче орук» колхозта эш Монгуш элөөн каш шүдүктү редакцияга чоруткан. Бир шүдүктен дөрт олуру:

Алаак сынмас тараа тарып Ачы хүшүгү колхозунуң Адыс кырганырга Артың ажык санап бөөр тур. Авторнуң бижик демдөңиң бол-гаш домак тургузууну талаам-биле

чамдыларын аштей, ол хөвөөр кий-дивис. Ынчангаш бо автор, хаммактың мурунунда, тыва амдың дүрүңгө-рин өөренип билип алырчыче кол кичөөгөй салыр ужуруг турган.

Ынчалла-даа ол автор солуншарга совет амжыл-ишчилериниң амжыл-ижи-нин, амдырал-чурталгаамын дугайын бижип, күрүңгө үнөдөп чет-тинмес амжылгыг херекти кылып шы-даар дөргөн чугааюк. Чогаал билиг эгелер чоругу эштер баштай харын олче кичөөгөй салыр болза эки. Солунга материал бижириниң кижиниң дыл-зоманың саймыралы-га, угаан-бодамды сөксө шың илередиң өөренириге улуг мергежил болур болгаш харын чогаал амжылгы-че чоругу шилчиринең улуг илиг болу-турар.

Бога бир чижек. Бай-Тайга районун «Мурунчы» колхозта Х. Тарак-оолдун «Шуурган» деп шүдүгүн эгелээш бис:

Унунуң караан көжөгөлдөңдир, Хөмө дугалаң караңгы бүлүттөрүн Далаанын тарды шып. Таңдыларың ажыр

Дамаскиниң ярмарказында ССРЭ-ниң национал хүнү

ДАМАСК. (СЭТА). Дамаскиде дегейниң 7-ги ярмарказына август 18-те демделгэн ССРЭ-ниң национал хүнү-биле холбаштыр уюураа...

Улустарниң найбаралының ун-эргистегинде холбаштырган материалдарны болгаш улуг фото-чуурттары «Ал-Вахта» солун чыып парлааш...

Улус ажал-агынының аякы-бүрү адырларына Совет Эвилелиниң чедишинериниң дугайында база ол...

ЛОНДОН (СЭТА). Информациа агентстволарының Леопольдильдин келген дынадыгында чугаалап турары...

Америк шпиончу-ужудукчу Френсис Г. Пауэрстин кеземче херээнниң талазы-биле суд чорудулгазы

ССРЭ-ниң болгаш даштыкы күрөө-веледериң хей-инитизиниң төлөөкчлери, Москваың бұдурүгелериниң ажалчылары...

Эртенниң 10 шахта шимөөн чок залга: «Суд келди! турарын дилеп тур мен!» деп үн үнген. Олууртары өлөп олуршканын болза:

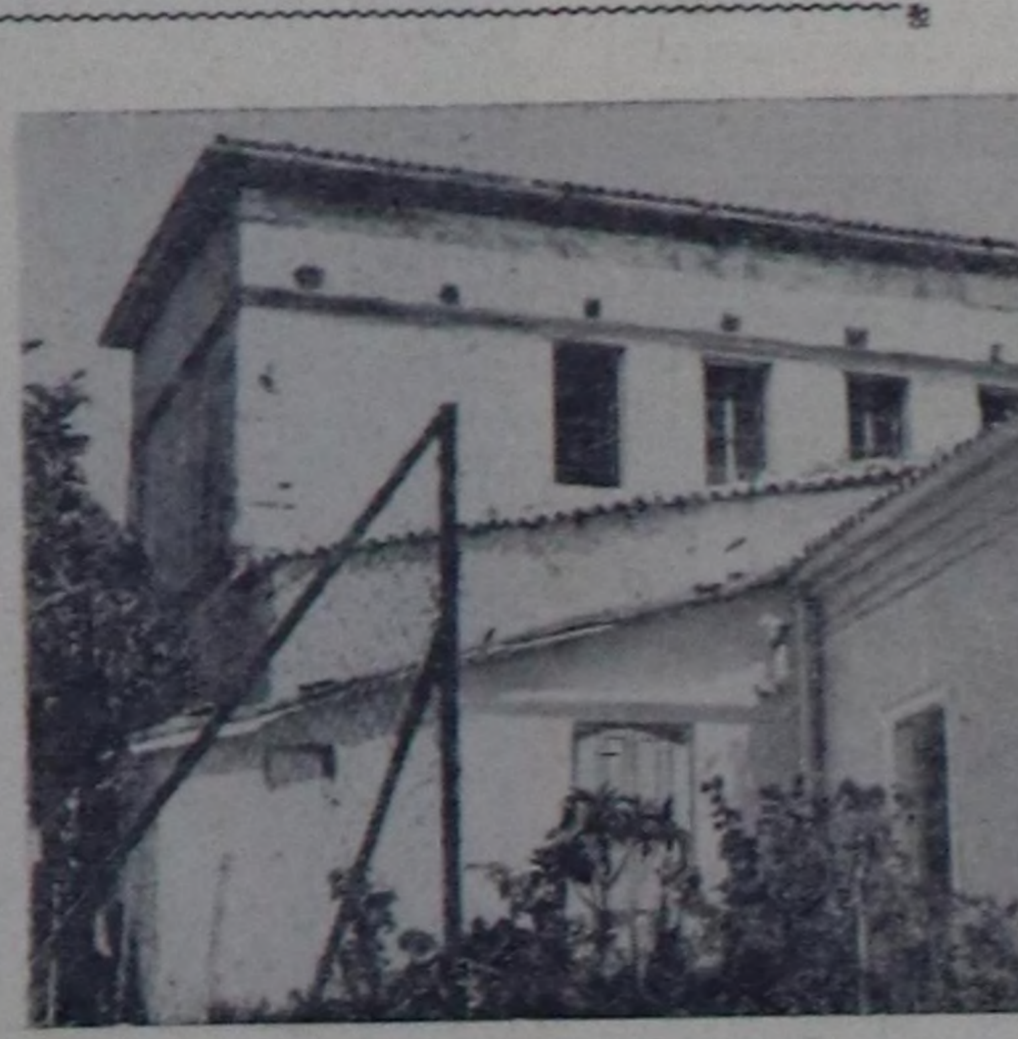
Даргалакчы юстицияның генерал-лейтенанты В. В. Борисоглевский-уус төлөөкчлери: артиллерияның генерал-майору Д. З. Воробьев болгаш...

Суд истреблелгени калдык-бир немелелер азы калдык-бир делегерилерде бар деп айттыгыны суд чорудулгазының киржикчилерине даргалакчы салган.

Оон соонда ССРЭ-ниң чыгыне прокурору юстицияның күрүне талазы-биле чыгыне чөвүлөкчизи Р. А. Руденко...

КОНГОДА БАЙДАЛ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Ассошиэтед Пресс агентствениң корреспондентиниң Леопольдильдин дамытып турары...

Грещия. Грещияның национал маддыры Манолов Глеосту бажынап каан чыдар Корфуда кара бажының бажынаарыны бирээни. Иштики чурумуна болгаш...

Леопольдильдин аэродромунга болушкун

ЛОНДОН (СЭТА). Информациа агентстволарының Леопольдильдин келген дынадыгында чугаалап турары...

Америк шпиончу-ужудукчу Френсис Г. Пауэрстин кеземче херээнниң талазы-биле суд чорудулгазы

ССРЭ-ниң болгаш даштыкы күрөө-веледериң хей-инитизиниң төлөөкчлери, Москваың бұдурүгелериниң ажалчылары...

Эртенниң 10 шахта шимөөн чок залга: «Суд келди! турарын дилеп тур мен!» деп үн үнген. Олууртары өлөп олуршканын болза:

Даргалакчы юстицияның генерал-лейтенанты В. В. Борисоглевский-уус төлөөкчлери: артиллерияның генерал-майору Д. З. Воробьев болгаш...

Суд истреблелгени калдык-бир немелелер азы калдык-бир делегерилерде бар деп айттыгыны суд чорудулгазының киржикчилерине даргалакчы салган.

Оон соонда ССРЭ-ниң чыгыне прокурору юстицияның күрүне талазы-биле чыгыне чөвүлөкчизи Р. А. Руденко...

Даштыкы юристер Пауэрсти судтап турарының дугайында

Пауэрсти судтап турар суда хей-инитизиниң юристери-биле кады 1952 чылда АКШ-тың президентизинге...

Мээн бодалым-биле алмыра, Пауэрсти херээн шериг коллегияны ажаа кеземче суду ышкыш көрүп турар...

Судту көрүп турар кижилер, чүндү-да чугаалап турары хамаан чокка, Пауэрсти өчүтүүн дугайында америк...

«Пауэрс буруузун билинген»

ОСЛО. (СЭТА). Шпион-ужудукчу Пауэрстиң судунга холбаштыр үндүргүч...

«Ийе, шпионнап турган мен»

БЕИРУТ. (СЭТА). Веируттуң Бүгү-ле эртен үкер солунлары удуз тара-биле...

Пакистан солуннарының бижип турары

КАРАЧИ. (СЭТА). Америка шпион-ужудукчу Пауэрстиң херээнниң дугайында...

Advertisement for a newspaper or publication, featuring a large graphic with the word 'СЭЗКЕРНИ' and other text.

„ИЛЗЕ“ КИНО

1947 чыл. Чаа тургустунган Латвия совет республиканың бир бұдурүгелери...

Бо кинону ол анык кыстын салым-хуузыра тураскалган. Анычтанган ух фильм оон амыдырал-чуртталгазын көчүтүп турар...

Ильза өң-не дүргөн, өң-не аваланган кылдыр көрүп бил. Чап-чап-ла өгөлөп турар бол, чырыкылаан-чак...

Рудолфа бо хире бердиниң бұдурүгелери Ильза бо бүтүгүн түнөлдө узу-биле бруттуугу, удуз...

Бут бөмбүүнүң шөлүңгө

Кызылга бут бөмбүүнүң кубугу дөш оюнар үргүлүлүшкөн. Август 16-да пассажирлер АТК-зының...

«Спартак» командазының оюну барык дең байдалга эркен. Кайы-даа командада 3:3 саны кирген. Немелде...

Обласка АГААР ВОЙДУСТУҢ байдалы

Бөгүн обласка шоолуг эвес бұдурүгелери күн болур. Хат кошмак болгаш ажал-агы улаанышкынынарлыг.

Table with 2 columns: Cinema name and showtimes. Includes 'КИНОТЕАТРАЛГА' and 'Обласка АГААР ВОЙДУСТУҢ байдалы'.

Advertisement for a cinema, featuring a photograph of a woman and the text 'Областың киноэкраннында'.